

"ΕΠΑΝΟΔΟΣ" - Παρουσίαση, προκλήσεις και στόχοι

*της Μελίνας Στρούγγη,
φοιτήτριας Νομικής Σχολής Αθηνών*

Τελικά πώς τιμωρεί μια κοινωνία τους παραβάτες της; Πρόκειται για ποινές που επιβάλλει προσπαθώντας να καταπολεμήσει την εγκληματικότητα και να εμποδίσει την επανάληψη παρανόμων πράξεων στο μέλλον ή μήπως τελικά καταδικάζει τους αποκλίνοντες σε αιώνια τιμωρία; Το φαινόμενο που παρατηρείται πάντως είναι παραβάτες να «πληρώνουν» την άδικη και παράνομη πράξη τους και μετά την έκτιση της ποινής τους. Για αρκετούς από αυτούς συχνά η εξιλέωση δεν επέρχεται ποτέ και συνεχίζουν να μένουν στο περιθώριο και μετά την υποτιθέμενη επανένταξή τους στην κοινωνία. Διότι, όταν βγαίνεις από τη φυλακή υπάρχει το σοβαρό ενδεχόμενο όλες οι πόρτες να είναι κλειστές για σένα, να αντιμετωπίζεσαι στιγματιστικά κι ενδεχομένως να εκτίσεις μεγαλύτερες, βαθύτερες και κρυφές, έμμεσες ποινές για το υπόλοιπο της ζωής σου.

Σε κάποιες τέτοιες περιπτώσεις το κράτος πρόνοιας και δικαίου χάνει το στόχο του και, απαξιώνοντας τους αποφυλακισμένους, πολλές φορές δημιουργεί περισσότερα προβλήματα από αυτά που ήδη υπήρχαν. Αυτό που πραγματικά χρειάζεται είναι τρόποι και λύσεις για μια ουσιαστική επανένταξη των «αμαρτησάντων», οι οποίοι ήδη «πλήρωσαν» με τη στέρηση της ελευθερίας τους.

Ένα από τα Κέντρα Επανένταξης Αποφυλακισμένων είναι και η Επάνοδος. Πρόκειται για ένα σχετικά νεοσύστατο νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, το οποίο προβλέπεται από το Σωφρονιστικό Κώδικα ήδη από το 1999. Όπως επεσήμαναν, όμως, κι οι άνθρωποι του προσωπικού της Επάνοδου, γραφειοκρατικά κωλύματα καθυστέρησαν τη σύστασή του και η ουσιαστική λειτουργία του άρχισε το

2007. Από τον Μάιο 2008 μπορεί να επισκέπτεται τα Γραφεία της "Επάνοδου" (οδός Δεριγνύ 28-30, τηλ. 210.88.15.904, www.epanodos.org.gr) κάθε αποφυλακιζόμενος, για να τύχει εκεί ψυχολογικής, νομικής και γενικότερης υποστήριξης στα πρώτα του βήματα εκτός φυλακής. Η βοήθεια που μπορεί να ζητήσει και να λάβει είναι ουσιαστική και μπορεί να καλύψει τις ανάγκες του για προσωρινή στέγαση, σίτιση, εύρεση εργασίας και δωρεάν μετακίνηση με τις συγκοινωνίες. Πρόκειται για ένα φορέα που ουσιαστικά τώρα άρχισε τη δράση του και που είναι σημαντικό να στηριχτεί στις προσπάθειές του να προσφέρει βοήθεια σε ανθρώπους που έχουν ανάγκη.

Το προσωπικό της Επάνοδου απαρτίζεται από εγκληματολόγους, κοινωνιολόγους, ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς με Πρόεδρο τον κ. Νέστορα Κουράκη, καθηγητή Εγκληματολογίας – Σωφρονιστικής της Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου

Αθηνών και Διευθύντρια την κα Φωτεινή Μηλιώνη, Ειδική Επιστήμονα της Νομικής Σχολής Αθηνών.

Η συζήτηση με την τελευταία και την κα Δέσποινα Τσαουσίδου, κοινωνική λειτουργό, αξίζει να παρατεθεί.

- Έχετε έρθει σ' επαφή με σημαντικό αριθμό αποφυλακισμένων. Αυτοί γενικά πως είναι, πώς συμπεριφέρονται;

ΤΣ : Γενικά είναι άνθρωποι πάρα πολύ απογοητευμένοι, πολύ θυμωμένοι, εμπιστεύονται πάρα πολύ δύσκολα. Υπάρχουν βέβαια και άλλες προσωπικότητες που τα περιμένουν όλα από σένα, σαν να είσαι εσύ ο παντοδύναμος. Βέβαια, είναι ακόμα ένας τρόπος γι' αυτούς να επικοινωνούν. Το καλό είναι ότι η Επάνοδος τους δίνει τη δυνατότητα να γνωρίζουν ότι μπορούν ν' απευθυνθούν σ' εμάς, χωρίς να υπάρχει κάποια σταθερότητα, κάποια

συνέχεια σ' αυτή τη σχέση, δηλαδή ξέρουν ότι «αν χρειαστώ αυτό θα πάω εκεί» και σιγά σιγά με μικρά βηματάκια μπορούν ίσως ν' αρχίσουν να εμπιστεύονται. Αλλά αυτό θέλει χρόνο, θέλει υπομονή.

- Στις φυλακές υπάρχει ενημέρωση;

ΜΗΛ : Υπάρχει ένας σύνδεσμος από το Υπουργείο Δικαιοσύνης προκειμένου να έχουμε κι εμείς κάποια στηρίγματα στις φυλακές και κάποιους ανθρώπους με τους οποίους θα επικοινωνούμε, γιατί η προετοιμασία για την αποφυλάκιση πρέπει να ξεκινάει από τη φυλακή. Όμως υπάρχουν και κάποιες φυλακές στις οποίες δεν υπάρχουν στην κοινωνική υπηρεσία στελέχη, κοινωνικοί λειτουργοί ή κάποιο εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό.

- Έχετε εξετάσει το ενδεχόμενο κάποιος άνθρωπος της Επανόδου να αναλάβει την ενημέρωση μέσα στις φυλακές;

ΤΣ : Αυτό είναι μια πολύ καλή πρόταση. Θα μπορούσε ίσως να γίνει αλλά αυτό ξέρεις απαιτεί και μια πιο μεγάλη εξειδίκευση, χρειάζεται περισσότερο χρόνο, δηλαδή χρειάζεται πιο μόνιμα άτομα. Εμείς δεν είμαστε μόνιμοι. Πρέπει να γίνει μια προσπάθεια που θα ξεκινήσει από εδώ και θα φτάσει μέχρι το τέλος. Δεν μπορεί να γίνει μια προσπάθεια τώρα, να διακοπεί επειδή φεύγω εγώ, να ξεκινήσει από άλλον... Αυτός ο κατακερματισμός είναι ένα μεγάλο πρόβλημα στις κοινωνικές υπηρεσίες και υπάρχει στην Ελλάδα.

- Με ποιο τρόπο τους βοηθάτε σε θέματα στέγασης, σίτισης κι εύρεσης εργασίας; Ο στόχος της Επανόδου για επαγγελματική κατάρτιση των αποφυλακισμένων περιλαμβάνει κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, το οποίο θα τους βοηθήσει να ανταπεξέλθουν καλύτερα στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας;

ΜΗΛ : Για αυτόν που μόλις αποφυλακίζεται η Επανάδοσ έχει προβλέψει τη δυνατότητα να στεγαστεί σ' ένα ξενοδοχείο, το οποίο πληρώνεται από την Επανάδοσ. Είναι προσωρινή η διαμονή βέβαια, για 10-15 ημέρες καταχρηστικά ας πούμε, ανάλογα με την περίπτωση. Η σίτιση επίσης, η οποία μπορεί να είναι και συνεχής, διασφαλίζεται με τη διασύνδεση με την Αρχιεπισκοπή, με το Δήμο, με την Ενορία, αντίστοιχα με το που διαμένει ο αποφυλακισμένος και με το φορέα που μπορεί να παρέχει τέτοιες δυνατότητες.

Όσον αφορά στο επαγγελματικό κομμάτι, γίνεται τώρα μια διασύνδεση με τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης, τα οποία έχουν υποβάλει στους αρμόδιους φορείς προτάσεις, προκειμένου να υλοποιηθούν κάποια προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης. Άρα, λοιπόν, έχουμε κάνει αυτή τη διασύνδεση και όταν ξεκινήσουν οι δράσεις αυτές πιστεύω ότι κάποιοι από τους επωφελούμενους της Επανάδοσ θα ενταχθούν σ' αυτά τα προγράμματα, ανάλογα βέβαια και με τα δικά τους τα αιτήματα και τις ανάγκες τους. Επίσης, έχει ξεκινήσει μια συνεργασία με τον ΟΑΕΔ, προκειμένου κάποιοι, κυρίως ανήλικοι να προωθούνται στις σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ.

Επίσης, οι συμβουλευτικές μας υπηρεσίες περιλαμβάνουν πέρα από τη ψυχοκοινωνική στήριξη και τη συμβουλευτική της απασχόλησης. Έχουμε απευθυνθεί περίπου σε 100 επιχειρήσεις μεγάλης κεφαλαιοποίησης, τους έχουμε ενημερώσει για το έργο της Επανάδοσ και τους έχουμε ζητήσει να συνδράμουν στην προσπάθειά μας αυτή, έτσι ώστε να μπορούν να μας γνωστοποιήσουν αν θέλουν να ενταχθούν σε μια τράπεζα εργοδοτών που έχουμε δημιουργήσει, η οποία τράπεζα έχει στόχο να κατατάξει κάποιους εργοδότες που θα ήθελαν έστω και στο μέλλον κάποια στιγμή να προσλάβουν κάποιον αποφυλακισμένο.

- Η οικονομική στήριξη που λαμβάνετε σ' αυτή σας την προσπάθεια είναι επαρκής;

ΜΗΛ : Εμείς χρηματοδοτούμαστε κυρίως από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, όμως υπάρχουν και χορηγίες από επώνυμους και ανώνυμους πολίτες που συνδράμουν το έργο της Επανάδοσ. Και όντως έχουμε κάνει ένα μεγάλο άνοιγμα στην κοινωνία των πολιτών. Συστήσαμε μια εθελοντική ομάδα και η ανταπόκριση ήταν πάρα πολύ μεγάλη και θερμή.

- Με ποιο τρόπο μπορεί η εθελοντική ομάδα να βοηθήσει τους επωφελούμενους της Επανάδοσ;

ΜΗΛ : Μπορεί να γίνει ένα bazaar, μπορεί να γίνει μια εκδήλωση, μπορεί όμως να αναλάβουμε και κάποιες

δράσεις ευαισθητοποίησης, δηλαδή να στήσουμε ας πούμε ένα περίπτερο σε μια κεντρική πλατεία και να δίνουμε φυλλάδια κλπ. Ή μπορεί να κάνουμε και κάποιες μικρότερες ομάδες και να προσεγγίσουμε εργοδότες ή άλλους συμπολίτες μας και να τους ενημερώσουμε για την Επάνοδο και για το στίγμα του αποφυλακισμένου. Ήδη η εθελοντική μας ομάδα ξεκίνησε την πρώτη της συνάντηση με θεματικές που σχετίζονται με τον εθελοντισμό και την επανένταξη. Υπάρχει γενικότερα ένας κύκλος συναντήσεων που θα κρατήσουν μέχρι τις 12 Μαΐου.

- Γενικά ποιο είναι το προφίλ του μέσου αποφυλακισμένου που απευθύνεται στην Επάνοδο;

ΜΗΛ : Είναι απ' όλες τις ηλικιακές ομάδες, κυρίως όμως είναι στην ηλικία 35 έως 50 ετών. Είναι αρκετοί που είναι αλλοδαποί κι εδώ υπάρχει ένα Τμήμα Νομικής Συμβουλευτικής που χειρίζεται τα θέματα διαμονής. Οι περισσότεροι είναι άνδρες, βέβαια, γιατί όντως και οι περισσότεροι κρατούμενοι είναι άντρες και όσον αφορά τα αιτήματά τους είναι κυρίως εργασιακά και αιτήματα οικονομικής ενίσχυσης.

Έχουν διαπράξει όλη τη γκάμα των αδικημάτων, κυρίως βέβαια έχουν να κάνουν με ναρκωτικά, επειδή και το πρώτο αδίκημα κράτησης είναι τα ναρκωτικά πλέον και όντως κι εδώ τη συναντάμε αυτή την αναλογία.

- Έχει τύχει να επανέλθουν τα ίδια πρόσωπα μετά από καιρό;

ΤΣ : Ναι, έχει τύχει. Πολλές φορές έρχονται, γιατί όντως έχουν ανάγκη. Κάποιες άλλες φορές έχουν ανάγκη αλλά δεν έρχονται, δεν το γνωρίζεις. Δηλαδή, πολλές φορές είναι άνθρωποι που δεν έχει ασχοληθεί κανένας μαζί τους και όταν τους δείχνεις ένα ελάχιστο ενδιαφέρον συνήθως ανταποκρίνονται με έκπληξη. Νομίζω το πιο σημαντικό πάντως είναι να μάθουνε να ζητάνε τη βοήθεια όταν τη χρειάζονται, με τον κατάλληλο τρόπο.

- Μπορεί όμως η περηφάνια να τους εμποδίζει να στραφούν σ' εσάς;

ΤΣ : Ναι η περηφάνια είναι κάτι που ισχύει ... Σκέφτονται : «ναι, τώρα αυτοί θα μου πούνε», «εγώ ξέρω, έτσι κι αλλιώς τίποτα δε γίνεται ποτέ». Είμαστε και φορέας του Υπουργείου Δικαιοσύνης και πολλές φορές βλέπουνε στο πρόσωπό μας το φύλακα, το δικαστή. Δηλαδή στο πρόσωπό μας μπορεί να εκδηλώσουν θυμό που δεν ανταποκρίνεται άμεσα σ' εμάς.

- Γενικά υπάρχει πρόοδος με όσους έρχονται εδώ; Δηλαδή, καλύτερεύει η ζωή τους;

ΤΣ : Η αξιολόγηση αυτή είναι λίγο δύσκολη να γίνει άμεσα, γιατί πολλές φορές λες κάτι τώρα και αξιοποιείται μετά από πολύ καιρό. Γίνεται και μια follow up παρακολούθηση και συνήθως υπάρχουν άλλες ανάγκες που έχουν προκύψει και τις γνωστοποιούν εκείνη τη στιγμή. Αυτό που μπορώ άμεσα να καταμετρήσω

είναι το πρόσωπο του αποφυλακισμένου που θα έχει καταφέρει να πάρει ένα επίδομα και θα έρθει και θα σου πει με ευχαρίστηση και ανακούφιση «Ευχαριστώ πολύ». Αυτό είναι το άμεσο feedback που παίρνουμε. Και πολλές φορές για εμάς αυτά τα πράγματα μπορεί να είναι τόσο ανούσια, όπως ας πούμε το να του γράψουμε ένα χαρτί και να το στείλει εκεί, γι' αυτόν όμως μπορεί να είναι πάρα πολύ σημαντικό, μπορεί να σου πει ας πούμε «Ευχαριστώ πολύ» και λες εσύ «Μα, εγώ δεν έκανα τίποτα, τη δουλειά μου κάνω».

- Κάποιο γενικό σχόλιο, κάτι που ίσως θα θέλατε να αλλάξει;

ΤΣ : Το βασικό μου εμένα είναι θέμα κοινωνικής πολιτικής δηλαδή καλό είναι να δίνονται κονδύλια στον τομέα της πρόνοιας και στους αποφυλακισμένους, γιατί στην ουσία αναπαράγεται η εγκληματικότητα μ' αυτό τον τρόπο και δεν βρίσκει βοήθεια κανένας απ' όλο αυτό. Κι είναι άλλοι που χρειάζονται απλώς την ευκαιρία. Κι όταν τους δοθεί προχωράνε κανονικά. Πρόσφατα πήρε τηλέφωνο κάποιος αποφυλακισμένος που είχε όντως φτιάξει τη ζωή του και ήθελε να προσφέρει εθελοντική εργασία. Ήταν πολύ αισιόδοξο το μήνυμα που πέρασε και είπε: «Ξέρεις κάτι, εάν τελικά προσπαθήσεις πολύ τα καταφέρνεις».

Αν και το τελευταίο σχόλιο είναι αναμφίβολα από μόνο του ένας πολύ καλός επίλογος για αυτή τη συνέντευξη, αξίζει επίσης να προστεθεί ότι η ατομική προσπάθεια που κάνει ο καθένας μας δεν αρκεί. Πρόσφατα συνάντησα στο δρόμο έναν άνδρα, γύρω στα 30-35, με βλέμμα κενό σα να μην μπορούσε να εστιάσει ή σαν να μην είχε συνηθίσει να τον κοιτούν στα μάτια. Μια αδιάφορη φιγούρα που περιφερόταν ανάμεσα στο πλήθος ισχυριζόμενος πως είχε μόλις αποφυλακιστεί και πως χρειαζόταν χρήματα για να πάει στο χωριό του. Πήρα το θάρρος να του μιλήσω για την Επάνοδο απορώντας κι εγώ η ίδια μέσα μου, γιατί μου φαινόταν τόσο δύσκολο να του μιλήσω. Αντέδρασε με έκπληξη, σαν να ήμουν από άλλο πλανήτη, φαίνεται πως είχε χάσει εδώ και καιρό οποιαδήποτε επαφή με ανθρώπινη επικοινωνία. Το αποτέλεσμα ήταν απογοητευτικό. Επαναλάμβανε σαν «μάντρα» ότι θέλει να πάει στο χωριό του και μουρμούριζε πως κανένας δεν μπορεί να τον βοηθήσει.

Φυσικά, η παραπάνω περίπτωση αποτελεί ένα τυχαίο περιστατικό, μπορεί ο άνδρας αυτός να μην έλεγε καν την αλήθεια, αλλά δεν είναι αυτή η ουσία. Η ουσία είναι ότι έστω κι αν ένας μόνο άνθρωπος από αυτούς που περιφέρονται σαν «άδεια κουφάρια» εκεί έξω θέλει πραγματικά βοήθεια, πρέπει να βοηθηθεί. Πρέπει στις φυλακές να υπάρχει πραγματική και ουσιαστική ενημέρωση του φυλακισμένου σχετικά με τους υφιστάμενους φορείς που θα μπορέσουν να τον βοηθήσουν να επανενταχθεί ομαλά στην κοινωνία. Πρέπει να καταλάβουμε ότι η ζωή ενός ανθρώπου δεν σταματάει στη φυλακή κι ούτε μπορεί να τιμωρείται επ' άπειρον, στιγματισμένος και περιθωριοποιημένος.

Κανείς δεν είπε πως τα πράγματα είναι ιδανικά. Ας μη συμβάλλουμε όμως κι εμείς στην καταβαράθρωσή τους.

Εκεί που η δικαιοσύνη απουσιάζει ας τη δημιουργήσουμε εμείς.

<http://www.theartofcrime.gr/?pgtp=1&aid=1263972281>